

Berlínska deklarácia o otvorenom prístupe k poznatkom v oblasti prírodných a humanitných vied

Berlínska deklarácia o otvorenom prístupe k poznatkom v oblasti prírodných a humanitných vied z 22. októbra 2003 bola napísaná v angličtine. Je to jeden z míľnikov hnutia otvoreného prístupu. V prípade rozdielu medzi jazykovými verziami má prednosť anglické znenie.

Predhovor

Internet zásadne zmenil praktické a ekonomické podmienky šírenia vedeckých poznatkov a kultúrneho dedičstva. Po prvýkrát ponúka príležitosť globálne a interaktívne prezentovať ľudské poznanie, vrátane kultúrneho dedičstva, a zabezpečiť k nemu celosvetový prístup.

My, dolupodpísaní, cítime povinnosť riešiť výzvy internetu ako nového funkčného prostriedku na šírenie poznatkov. Je zrejmé, že tento vývoj dokáže významne zmeniť charakter vedeckého publikovania, ako aj existujúci systém garancie kvality.

V duchu Deklarácie Budapeštianskej iniciatívy za otvorený prístup, Charty ECHO a Vyhlásenia z Bethesdy o publikovaní v otvorenom prístupe sme navrhli Berlínsku deklaráciu s cieľom podporiť využitie internetu ako funkčného nástroja pre globálnu vedeckú znalostnú základňu a ľudské uvažovanie a definovať opatrenia, ktoré by mali tvorcovia politik, výskumné inštitúcie, financujúce agentúry, knižnice, archívy a múzeá vziať do úvahy.

Ciele

Naše poslanie šíriť vedomosti je naplnené len čiastočne, ak nie sú tieto informácie jednoducho a rýchlo dostupné celej spoločnosti. Je nevyhnutné podporovať nové možnosti šírenia znalostí nielen klasickou formou, ale najmä pomocou paradigmy otvoreného prístupu prostredníctvom internetu. Otvorený prístup definujeme ako komplexný zdroj ľudského poznania a kultúrneho dedičstva, ktorý bol uznaný vedeckou komunitou.

Aby bolo možné realizovať víziu globálnej a dostupnej prezentácie znalostí, web budúcnosti musí byť udržateľný, interaktívny a transparentný. Rovnako musí byť voľne dostupný a kompatibilný obsah a softvérové nástroje.

Definícia výstupov s otvoreným prístupom

Zavedenie otvoreného prístupu ako užitočnej metódy si v ideálnom prípade vyžaduje aktívne zapojenie každého tvorcu vedeckých poznatkov a nositeľa kultúrneho dedičstva. Výstupy s otvoreným prístupom zahŕňajú pôvodné výsledky vedeckého výskumu, nespracované dáta a metadáta, zdrojové materiály, digitálne znázornenie obrazových a grafických materiálov a vedecké multimediálne materiály.

1. Výstupy s otvoreným prístupom musia spĺňať dve podmienky: Autori a nositelia autorských práv týchto výstupov udeľujú všetkým používateľom právo na bezplatný, neodvolateľný, celosvetový prístup, licenciu na kopírovanie, používanie, distribúciu, prenos a verejné zobrazovanie diela a na vytváranie a distribúciu odvodených diel na akomkoľvek digitálnom médiu na akýkoľvek zodpovedný účel pod podmienkou priznania autorstva (štandardy komunity budú naďalej poskytovať mechanizmus na správne uvedenie autora a zodpovedné používanie publikovaného diela, tak ako doteraz), ako aj právo na vytvorenie malého množstva tlačených kópií na osobné použitie.
2. Kompletná verzia diela a všetky doplňujúce materiály vrátane kópie súhlasu, ako je uvedené vyššie, vo vhodnom štandardnom elektronickom formáte sa uloží (a teda publikuje) najmenej v jednom online repozitári používajúcom vhodné technické štandardy (napríklad definície Open Archive Initiative) podporovanom a udržiavanom akademickou inštitúciou, vedeckou spoločnosťou, vládnu agentúrou alebo inou zavedenou organizáciou, ktorá sa snaží umožniť otvorený prístup, neobmedzené šírenie, interoperabilitu a dlhodobú archiváciu.

Podpora prechodu na paradigmu elektronického otvoreného prístupu

Naše organizácie majú záujem o ďalšiu podporu novej paradigmy otvoreného prístupu s úmyslom získať čo najväčší úžitok pre vedu a spoločnosť. Na dosiahnutie pokroku preto budeme:

- povzbudzovať našich výskumných pracovníkov/príjemcov grantov, aby publikovali svoje práce v súlade so zásadami otvoreného prístupu,
- nabádať nositeľov kultúrneho dedičstva, aby podporovali otvorený prístup tým, že budú poskytovať svoje zdroje na internete,
- vyvíjať prostriedky a spôsoby hodnotenia vedeckých výstupov s otvoreným prístupom a online časopisov s cieľom zachovať štandardy zabezpečenie kvality a dobrej vedeckej praxe
- presadzovať, aby sa publikovanie v otvorenom prístupe uznávalo pri hodnotení v rámci kariérneho postupu a vymenovania do akademických pozícií,
- obhajovať zásadný prínos každého príspevku infraštruktúry otvoreného prístupu, či už prostredníctvom vyvíjania softvérových nástrojov, poskytovania obsahu, tvorby metadát alebo publikovania samostatných článkov.

Uvedomujeme si, že proces prechodu na otvorený prístup mení šírenie znalostí z právneho aj finančného hľadiska. Zámerom našich organizácií je nájsť riešenia, ktoré budú podporovať ďalší rozvoj existujúcich právnych a finančných rámcov s cieľom uľahčiť optimálne využívanie a prístup.

Pôvodná deklarácia: <https://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration>
Zoznam signatárov: <https://openaccess.mpg.de/319790/Signatories>

Preklad do slovenčiny:
Centrum vedecko-technických informácií SR, openaccess@cvtisr.sk
máj 2021